

26.02.2024

Група №12

Урок №25-26

Тема уроку: Орфоепічна норма. Орфоепічна помилка. Орфоепічний словник.

Поняття милозвучності. Чергування **у/в; і/й** як засіб милозвучності.

Мета уроку: ознайомити учнів з поняттям орфоепія; формувати в них компетентностей комунікативно доцільно й правильно користуватися орфоепічними нормами української мови. з'ясувати основні випадки чергування у – в, і – й; удосконалювати навички правильної вимови звуків української мови; розвивати навички правильного вживання у – в, і – й в усній та писемній мові; удосконалювати вміння знаходити й виправляти орфографічні помилки у писемному мовленні; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати у школярів повагу до рідної мови, а також відчуття її краси як основи естетичного виховання

Обладнання: презентація

Тип: комбінований

Матеріали до уроку

I. Організаційний момент

1.Привітання

2. Перевірка готовності до уроку

II. Актуалізація опорних знань, умінь та навичок

1. Бесіда

-Які норми української мови ви знаєте?

- Що таке орфоепія?

- Що вивчає орфоепічна норма?

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми та мети заняття.

Учитель: «Заговори, щоб я тебе побачив» - ці слова належать Сократу, і хоч сказані вони багато століть тому, не втратили цінності й зараз, бо, справді, по тому, наскільки красиво і правильно уміє висловлювати думки людина, судять про рівень її освіченості, формується відповідне ставлення. Від уміння

говорити нерідко залежить успіх, авторитет, кар'єра. Сьогодні ми говоримо про орфоепічні норми та милозвучність української мови. Приблизно 70% населення України розмовляє українською мовою, яка була визнана однією з наймелодійніших мов світу! На конкурсі краси мов у Парижі в 1934 році українська мова посіла 3 місце після французької та персидської за такими критеріями, як фонетика, лексика, фразеологія та структура речень. А за мелодійністю українська мова зайняла 2 місце, а перше - отримала італійська.

IV. Сприйняття і засвоєння учнями навчального матеріалу

1. Пояснення учителя

Літературна мова – це найдосконаліша форма загальнонародної мови, яка відзначається високим ступенем нормативності. Цим літературна мова протиставляється іншим різновидам національної мови – діалектам, жаргонам, просторіччю, які мають обмежену сферу вживання.

Орфоепічна норма – це мовна норма у сфері вимови й наголосу: ходжу (не хожу), Інцидент (не інцидент), одинАдцять (не одИнадцять); чимало пам'ятОк (не пАм'яток). Орфоепічні норми складаються історично разом із формуванням національної мови, коли в життя суспільства збільшується питома вага усного мовлення. Володіння орфоепічними нормами сприяє швидшому порозумінню людей.

У широкому розумінні орфоепічні — це норми:

- власне орфоепічні (літературна вимова окремого звука, найрізноманітніших поєднань звуків);
- акцентуаційні, наголошувальні;
- інтонаційні.

ОСНОВНІ НОРМИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ВИМОВИ

Вимова голосних

Звуки [a], [o], [i] в усіх позиціях вимовляються виразно і чітко.

У ненаголошеній позиції звук [e] наближається у вимові до [и], а [и] — до [e].
[веисна], [виешне'вий]

Ненаголошений [о] перед наголошеним складом з [у] та [і] може вимовлятися з незначним наближенням до [у]. У словах іншомовного походження такого наближення не відбувається.

[вода́], [додо́му]

[зоузуля], [поури́г]

Вимова приголосних

Шиплячі [ж], [ч], [ш], [дж] в українській мові тверді.

Шиплячі звуки лише злегка пом'якшуються в положенні перед [і]. Шиплячі треба вимовляти як напівпом'якшені також і тоді, коли вони подовжуються.

[н'іч], [д□івча́та]

[ш'іст'], [ч'ітко]

[узб'іч':а], [узвиш':а]

Звук [в] вимовляється дзвінко, ніколи не замінюється глухим у кінці слова та перед глухими, не переходить у [ф]. Після голосних у кінці складів і перед приголосними та в кінці слова вимовляється як [ʋ̞].

[в'і□теир], [шоўк], [даўно́], [буў]

Звук [ґ] вимовляється, на відміну від звука [г], як проривний.

[га́нок], [дзи́га], [гра́дус]

Звуки [дж], [дз] вимовляються зливо, як один неподільний звук.

Якщо [д] і [з] або [д] і [ж] належать до різних значущих частин слова, їх слід вимовляти як окремі звуки.

[джем], [кукуру́дза]

[надзёмние́ ї], [п'іджиеви́тие]

Вимова абрєвіатур

Найчастіше абрєвіатура вимовляється за назвами початкових букв (ха-те-зе — ХТЗ). Однак такий підхід не завжди прийнятний, зважаючи на складність, немилозвучність вимови абрєвіатури, через те в окремих випадках варіантом вимови може бути просторічний, простіший (не ЕФЗЕ-У, а ФЕ-ЗЕ-У). Однак таких прикладів небагато.

Вимова абрєвіатур багато в чому залежить від кількості, а також розміщення голосних і приголосних звуків.

Найголовніші закономірності вимови літерних абревіатур такі:
— за звуками вимовляються ініціально звукові абревіатури, що складаються з ініціалів типу «голосний — голосний — приголосний», «приголосний — голосний — приголосний», наприклад: ООН, ЖЕК, ЦУМ.

— літерні абревіатури, що складаються з двох або трьох приголосних та одного голосного, вимовляються за буквами, наприклад: ПТУ (пету), МГУ (емгу);

— однолітерні абревіатури з цифрами вимовляються за назвами букв: Т-34 (те34).

Наголос

Більшість самостійних слів мають один наголос. У випадках, коли нормативними є два можливих наголоси, один з них, як правило, більш уживаний, і в словниках такий варіант ставиться на першому місці: завжди' і за'вжди.

Як і в більшості слов'янських мов, в українській наголос вільний, тобто не закріплений за якимось певним складом слова. Наголос рухомий. Це означає, що він може змінюватися в різних формах одного і того ж слова: стіна — стіни, земля — землі.

Словесний наголос може виконувати функцію диференціації слів або їх граматичних форм. Наголос розрізняє омографи (за'мок – замо'к). Наголос також може виконувати форморозрізнявальну функцію, виступає засобом розмежування відмінкових форм іменників однини та множини: свіжі новини — не чув новини. Таким чином, український наголос має ряд особливостей, знання яких сприяє вдосконаленню усного мовлення.

2. Гра «Дайте відповідь».

- Поміркуйте, чи є різниця у значенні прийменників у і в, сполучників і, й.
- Порівняйте: у лісі, в лісі, брат і сестра, мама й бабуся. Чи не можна

користуватись лише одним із них? Обґрунтуйте свою думку.

- Чи легко вимовляти: «Постав в воду», «Сергій й Юра»? Як усунути трудність у вимові?

3. Робота з підручником

Розгорніть підручники на сторінці 72. Перед вами основні правила чергування у-в; і-й.

V. Закріплення нового матеріалу

Вправа 1. Визначте наголоси у словах

Величина, височина, глибина, виняток, випадок, виписка, виклик, подушка, Сумщина, Миколаївщина, вірші, атомний, гіпсовий, машинний, одинадцять, говоріть, ідіть, робимо, везете, разом, форзац, камбала, симетрія, колесо.

Вправа 2. Перепишіть сполуки слів, вибравши потрібний прийменник або сполучник. Сторінка у/в підручнику; збірка «Тиша і/й грім»; знайди і/й підкресли; Яна і/й Юля; і/й доки мені чекати; щоправда, у/в нас спекотно; конвалії і/й жоржини; напиши у/в Твіттері; представник у/в області; гра у/в рулетку; він і/й є чемпіон; гроші — у/в кишені; моря і/й озера; у/в основних положеннях; побували у/в Осло; цукор додайте у/в каву; і/й туди і/й сюди; іди і/й читай; ці і/й інші ініціативи; у/в чистовику; ми і/й тут перші; бути у/в авангарді.

VI. Підсумок уроку.

1.Бесіда

- Про що дізналися на уроці?
- Чи вдалося нам досягти мети?
- Складіть сенкан «У – в, і – й».
- Що найбільше запам'яталося?

2.Повідомлення д.з

Виконати завдання з конспекту

Вивчити теорію

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.